

Angelis commercio plenam fidem conciliabant Numa, Minos et Mahumes? Nonne ipsi Etrnici; Titus Livius et Valerius Maximus illos Numae cum Dea Egeria congressus rident ac explodunt? Nonne finis non alias fuit, tale cum Diis commercium prætexendi, quam propria Legislatorum utilitas; cum illud Mosis tenderet ad sanciendam legem, quæ cupiditates gravibus pœnis coeret, atque solius Dei cultum spectaret ac promoveret?

Obj. III. De miraculis Mosis præter Mosen soli testantur Judæi in propria causa. Scriptores cæteri aut silent, aut contradicunt; et quidem **JOSEPHUS** de transitu maris rubri mare scissum esse refert sponte nature; **JUSTINUS** tradit expulsos fuisse ex Ægypto Judeos propter vitiliginem; **TACITUS** scribit, Mosen ab onagris didicisse modum, quo populum præ siti deficientem reficeret. Demum si vera fuere miracula Mosis, cur ipso ævo Mosis tot erant apud Hebræos increduli ac idololatre? Nemo enim non credit, quod oculis videt, si verum est, quod videt.

RESP. Miracula patravit Moses (cujus præclari characteres ab omni suspicione imposturæ ex dictis longissime distant) non tantum coram infinita Israelitarum multitudine, sed et in Ægyptiorum Regisque conspectu; atque ipsorum etiam gentilium ore et calamo celebrata, ut idecirco Deum appellaverit Mosen Diodorus Siculus. Indubia ergo illorum fides est, tum quia non pauci tantum Hebræi, sed tota et ingens natio illorum fidem et dignitatem attestatur; natio, quæ nec decipi potuit utpote oculis suis spectans omnia, et posthac tam in monumentis publicis, quam in publicis ritibus sacris eorum memoriam conservans, et in monumentis quidem coævis, a tota natione erectis, sinceramque pietatem et veri Dei cultum spirantibus; nec voluit decipere sive exteras gentes, cum quibus nullum ipsis commercium erat, sive concives suos, qui tam grave jugum romanensibus duntaxat historiis innixum utique explosissent. Tum quia scriptores multo antiquiores Josepho meminerunt librorum et factorum Mosis, ut *Heclatheus*, *Chærillus*, *Numenius*, *Polyhistor*.

Apud **JOSEPHUM** L. cont. Appion. et ex ipso Eusebius L. IX. Præp. Evang. Verba **JOSEPHI** hæc sunt: « mare scissum fuit sive Dei voluntate, ut ego quidem credo »; ne sibi ipse contradicat, cum alibi scripserit: « semita incidentes a Deo patefacta »: quod addat: « sive sponte nature, ut aliis putare poterit »: in hoc se accommodat gentilibus, quibus ista scribebat, ut quacumque demum ratione hoc ipsis portentum credibile facheret, subdens: « at de his quisque, ut libuerit, sentiat ». Denique auctoritas Mosis multum hic præponderat **JOSEPHO**.

JUSTINI et **TACITI** in his parum auctoritatis, quia nihil fundamenti est. **TACITUS** quod sua fors novit melius, quam aliena; et cum de Christianis sui adeo ævi tam male disserat; quid mirum, si circa primæva Gentis Hebrææ gesta hallucinetur? Semper inter Hebræos fuere numero plures, ingenio certe pares, virtute etiam potiores, qui crederent. Qui non credebant, quisquiliæ erant inter Judeos, sicut inter Christianos malesani Theistæ; quin tamen ex eo, quod non raro idolis servirent, et sideralibus scripturis uterentur Judei, aut fidem negarent miraculorum, aut veritatem Religionis sue: fere sicut Christianus aliquando magicis artibus serviens aut dæmoni se nuncupans non hoc ipso abnegat fidem Christianam; sed per nefas extundere

inititur, quod alitndē non datur. Ac tandem quis non miretur potius atheistam ab ejurata avita Religione perfidum transfugam ad castra impiorum, quam Hebraeum miraculis non commotum?

Obj. IV. Præcipua Mosis Prodigia, quæ vènditantur, plagæ sunt ægyptiacæ et transitus maris rubri; haec autem phænomena nullatenus argunt virtutem humana majorem, utpote causis naturalibus adscribenda. Nam imprimis conversio virgarum in serpentes, ranarum procreatio, et mutatio aquarum in sanguinem factæ etiam a Magis fuerant, Mose confite, eos « similiter fecisse »; idque virtute duntaxat naturali per virgam magicam. Hinc mirum non est, quod nec Pharaon, nec proceres, nec vulgus Ægyptiorum virtutem divinam in hisce phænomenis suspicent. Illud patratum ad mare rubrum per æstum maris et ventorum adminiculum rite explicatur sine maris divisione prodigiosa; fere sicut Alexander flantibus tantisper aquilonibus mare videns recessisse, celerrime pertransiit, militibus umbilico tenus aquâ demersis. Idem quoque est de prodigiis in deserto patratis.

RESP. En sapientes philosophos, qui æque cæciunt ad splendorem miraculorum, ac idololatre! En spiritus fortes, qui æque aggravant cor suum ad Dei gratiam, ac idololatre Ægyptii! Quippe oculos habent, et non vident, quod omnes fere Patres ac interpres vident, videlicet, quod Magi pro veris miraculis intuentium oculis illuserint, et species dumtaxat ranarum, serpentum et sanguinis incantationibus magicis produixerint; ideoque nec tot scinipes adducere, nec ulcera a se prohibere, nec plagas divinitus immissas a se avertere potuerint, coacti tandem ad illam Mosis majorem longe vim thaumaturgam exclamare: « *Digitus Dei hic est* »: Pharaone etiam uti proximela nou ad Magos, sed ad Mosen confugiente, ita ad septimam plagam confite: « *Peccavi etiam nunc; Dominus justus; ego et populus meus impii* ». Quamvis ergo Sacrae Litteræ, qualia fuerint Magorum prodigia, diserte non exprimant, nec de modo objectarum illusionum Patres omnino convenient; id tamen certum ex **AUGUSTINO**, quod aliquantulo tempore permisum fuerit Magis, facere quædam mira, sed ut mirabilius vincerentur; Deo ne hoc quidem permisso, si Theistarum e numero fuissent Magi, hoc est, si Dei unius ac providi fidem professi, hunc Deum verum in testem veritatis (quem non agnoverunt idololatre) implorassent. Attamen in hujus veri Numinis agnitionem, falsitatisque miraculorum a Magis patatorum facile pervenissent Ægyptii, si Mosis miracula et numero et excellentia multo præstantiora rite pensasset, obortisque exin salutaribus dubiis docilem ac veritatis studiosum animum porro applicuissent. Non autem evenit ad tot et tam splendida Mosis prodigia conversio Ægyptiorum; hanc propria illorum culpa impediebat, non tamen illa impediebat consilium Dei, per tam manifesta plagarum prodigia liberum Israeli exitum procurandi.

Circa transitum maris rubri Theistæ vere illudunt sensui communi: finiunt namque totam Ægyptum una cum Pharaone ab omni arte et scientia, et vel ab æstuum maritimorum experientia destitutam: vanissime conjiciunt potuisse Mosen per tam angustum tramitem, ducentis ad summum passibus per sex horas latum, vigies centena millia hominum cum jumentis et apparatu omni una nocte transmittere: callide dissimulant, quod in refluxu marino aquæ non hinc et inde recedant ac velut muri utrinque consistant;

item quod in fluxu et refluxu maris per horas duodecim nonnisi una alterave hora terra appareat secca : scire reniunt aut intelligere, quod Deus dicatur usus ministerio venti, non ad dividendas aquas, sed ad solum exsiccandum ; imo quod ventus ille vehemens ab orientis plagis ad maris divisionem plus confirmet miraculum, cum mare rubrum non sit protensum ab oriente in occidente, sed a septentrione in meridiem, ac proinde vento illo orientali augeri haud potuerit refluxus maris : verbo; jubente Deo manum super mare extendit Moses, et subito mare dividitur et ventus alveum exsiccat, et secure transeunt Israelites ; sequuntur Ægyptii, ac iterum Deo jubente manum super mare extendit Moses, et coeunt aquae hostes involvunt. Sic docent divina oracula; sic perpetuo carmine hoc prodigium celebrat totus Israel ; procul ergo somnia incredulorum !

Quoad prodigia in solitudine patrata aut facessant increduli vanissimas et plane ridiculas exceptions suas; aut ostendant, qua naturali virtute, vel qua arte mechanica effecerit Moses, ut manna per 40 annos in cœlo concresceret, et in terram ante solis ortum caderet; putresceret proximo quoque die, excepto die Sabbati ; quo instrumento usus terram aperuerit ad absorbenda tabernacula, et universam substantiam Dathan et Abiron ; vel qua usus solertia Israelitarum vestimenta et calceamenta per 40 annos deteri non sit passus ; vel denique (si haec non effecerit) qui totam naturam humanam perturbaverit, ita ut ea sensibus experientur Judæi, quæ revera sensus non afficiebant ?

Obj. V. Quæcumque Moses a se patrata in suis libris commemorat prodigia, naturales effectus erant, sed magicis artibus procurati, et ad obtinendam facilius fidem a gente credula, poeticiis illustrati descriptionibus magis, quam historice descripti; nullam ergo fidem merentur.

Resp. Falsa hic plurima Mosi, Israelitis, quin et Deo imputantur. Falsum namque est, quod Moses populo Dei imponere aut voluerit, propter summae ejus fidentiam ac securitatem (quam vix ullibi reperias in scriptore profano), summam orationis gravitatem, simplicitatem narrationis, confessionis ingenuitatem, designationis exactitudinem circa loca, tempora et personas, omnesque alias eximii scriptoris ac Legislatoris dotes et prærogativas ; aut potuerit imponere populo numerosissimo, et quam jugi impatienti, tam et sagaci ad detegendas Ducas sui imposturas, nec minus prompto ad excutiendum jugum impostoris. Sane in hunc diem nullus impostor ingenti et satis esfræni populo tot legum gravissimum onus aut imposuit, aut hoc illum per tot secula coercuit; cum omnis impostor assentatione potius, affectione publicae salutis ac felicitatis, scelerum impunitate, proprie impunitatis fraudulenta occultatione captare et captivare homines admiteretur.

Falsum, quod gens Hebræa male et nimis credula fuerit, cum inter innumeros illorum prodigiorum testes viri plurimi et probitate et scientia insinges eadem comprobaverint, et Judaeorum foecunda passim ingenia, et ad detegendas fraudes solertissima, uti ad rebellionem promptiora, sic ad credendum tardiora nunquam non fuerint ita, ut nonnisi firma persuasio de divina Mosis legatione, et certa fides de veris et summis ejusdem prodigiis populum toties rebellem compescere valuerint. Falsum, quod Deus permisit miracula Mosis, quæ vera non fuerint, ceu vera ab omnibus haberit; ab

omnibus Judæis, qui illis inducti Mosi ceu Duci et Legislatori se se ultro subjecerint; a vicinis nationibus, quæ illorum fama territæ amicitiam gentis Hebrææ exposcerent; a plurimis Ægyptiorum, qui propterea tantam erga Israelitas liberalitatem exhibuisse credantur. Miracula, inquam, Mosis, quæ jussu Dei et ad invocationem Dei eo tempore facta sunt, quo Moses a durissima servitute liberavit Israelites ; miracula, cujusmodi ab orbe condito nullum unquam virtute mere naturali factum est ; miracula, ex quibus ceu factis summi momenti pendebat Religio, politia et fortuna universæ gentis Hebrææ; miracula, quæ facta erant publica et sensibilia, circa quæ falli nec idiota, imo nec infans potuit; et tam arcte cum reliquis historie partibus connexa, ut vel uno illorum sublato hæ omnes corruant ; haec, inquam, miracula non sint patrata virtute divina, sed magicis artibus ? vere illusiones et præstigia, sed nulla aut falsa prodigia fuerint?

Obj. VI. Mosis Pentateuchus inhorrescit stylo barbaro et inculto : frequens earumdem rerum repetitio, et obscuritas in illo maxima est : redundat antichronismus et hysterologus : multa habet, quæ a Mose scribi non potuerint, ut sunt genealogiae ultra ætatem Mosis protensæ, nomina urbium nonnisi post mortem Mosis indita, quin laudes et mors ipsius Mosis : mercedem proponit solum temporalem, cuius iteratae promissiones concupiscentiam fovent magis, quam charitatem, quæ tamen est finis Legis : demum nihil magis alienum a Dei bonitate et a veritate Religionis, quam oblatio humani sacrificii, de quo tamen Levit. XXVII. et Num. XXXI. Lex innuit, atque Abraham et Jepheth probant exemplis. Si ergo vel ex hoc titulo omnes paginæ Religiones falsitatis arguuntur a Christianis, quidni et Mosaica ?

Resp. Viri peritissimi cum Bossueto authentiam Pentateuchi non abs re conjiciunt ex eo etiam, quod obscuritate et difficultate non omnino caret; cum nihil facilius impostori fuisset, quam hunc evitare scopulum, atque ad genium intemperantis Critics transcriptionem Pentateuchi accommodare. Qui majorem requirunt aut elegantiam aut claritatem Pentateuchi; ii non calent phraseologiam et idiotismos illius ævi ; nec perspicunt, quod obscuritas innuat transcriptiones prope innumerabiles, antiquissimam ætatem, simul et venerationem conciliat. Facta saepe repetitio oritur ex Hebraicæ linguae genio, ex ejusdem inopia, ex idiotismis, ex formulis urbanitatis. Hysterologia, cum ratione nitatur, non est vitiosa ; et Sancti Patres ac interpretes commode explicant, quæcumque videntur in chronologicis perturbatissima ; in veteribus Scriptoribus profanis longe major est incuria chronologæ; et Chaldæorum, Ægyptiorum ac Chinensium supputationes innumeris scatent obscuritatibus, fabulis ac contradictionibus ; denique voluit Moses non tam sistema chronologicum exponere, quam Religionis revelatæ œconomiam, minus solicitus de rationibus exactæ chronotaxeos.

Mortem Mosis descripsit vel ipse Moses ex spiritu propheticō, uti cum aliis sentiunt Josephus et Philo ; vel Josue et Eleazar, qui et ipsi Spiritu Sancto pleni in aliis quoque notoria quædam textui adjecerunt. Laudat se Moses; et Paulus hoc fecit; sed uterque afflante divino spiritu, non ex jactantia, cum suos uterque nœvos etiam propalet. Lex et Prophetæ promiserunt bona vere spiritualia, sed sub figuris temporalium ; cuius ratio fuit in ipso populo utpote carnali, qui ceu depositarius Testamenti spiritualis constituendus erat;

quamvis ergo promissiones temporalium diserte exprimerent; simul tamen immunt, dicta sua esse recondita, et alio, quam verba praeferant, sensu intelligenda, testante S. AUGUSTINO: « quando felicitatem temporalem agebant, æternam veram et præferendam intelligebant; et istam ministrabant in mysterio, ut illam consequerentur in præmio. » Epist. 140. n. 5.

Si, ut Theistis placet, humana sacrificia habebantur inter Judæos; ecce tales victimæ idolis gentium toties, sed numquam Deo Israel oblatae fuerunt? Exemplum ABRAHÆ quam est impertinens? Nonne expresso Dei jussu excitatus obtulit filium, sed fide plenus nec dubitans: « Quia et a mortuis suscitare potens est Deus? » qui cum post expertam Abrahæ fidem ac obedientiam suppeditaverit aliam victimam, satis declaravit, nullo modo sibi gratas esse humanas victimas, illudque præceptum unice ad obedientiae probationem pertinuisse. JEPHTE si (quod credibile non est) filiam obtulit in holocaustum, ingratam Deo victimam obtulit contra Legis præceptum: videlicet Deut. XII. 31. Psalm. CV. 37. Ezech. XVI. Isaï LXVI. 3.

At verior sententia illa verba, *et fecit, sicut voverat*, intelligit de consecratione, non de immolatione filii ita, ut particula ET juxta Hebraicum habeat vim disjunctivi hoc sensu: *erit Domino; vel offeram illud in holocaustum*: nempe si ejusmodi fuerit, quod sic offerri rite queat. Ita JOSEPHUS, David KIMCHI et alii. Circa illam oblationem Leviticam omnem tollunt difficultatem Lectio LXX, et plures aliae versiones: *omnis consecratio, que offertur ab homine, non de vel ex homine*. Demum in Lege Deuteronomii de primis prædæ dandis Sacerdotibus et Levitis ne verbū quidem est de immolatione hominum.

SECTIO II.

RELIGIO JUDAICA CONTENTA IN LIBRIS V. T. VERE DIVINIS.

§ I. PRÆCOGNITA.

Testamentum idem est ac foedus seu pactum, quod æterna Majestas icit cum humano genere; et primum quidem per Mosen et Abrahamum, præmissionem continens non solum de bonis temporalibus et possessione terræ Chanaan, sed de æternis etiam per Messiam obtainendis. Extat hoc pactum in libris divinitus inspiratis expressum, quos inter ii VETUS TESTAMENTUM appellantur, quotquot de rebus divinis divina cum auctoritate ante Christi adventum pertractarunt, atque ab Ecclesia vel tum vel postea Sacro Canoni inscripti fuerunt. Est vero ea ævo nostro protervia incredulorum, ut sicut Pentateuchi, ita Librorum sacrorum omnium V. T. auctoritatem arrodant explodantque. Nimirum ut facilius suffodiant Christianæ Religionis fundamenta, eos libros, qui Christi et ejus Ecclesiæ figuræ, typos et vaticinia

præseferunt, ceu opera vel conficta, vel depravata, vel fabulosa impudenter exigitant. Hisce criminationibus sat, credo, fuerit, opponere testimonium omnium hominum et ætatum gravissimum, Religionem et politiam Judæorum vere Thearchicam, tam librorum, quam auctorum divinos characteres, doctrinæ in libris expressæ sanctitatem ac sublimitatem, demum miracula et vaticinia, sigilla divinitatis spectatissima.

§ II. THEMATA.

1. Libri V. T., qui Religionis Judaicæ divinitatem eloquuntur, sunt authentici ac vere divini.

PROBATIO. Pro aauthentia et theopneustia Librorum V. T. tot et tanta pugnant omnium ætatum, omniumque hominum, Judæorum, Christianorum, quin et Gentilium Scriptorum testimonia, quot et quanta pro nullo alio volumine, Xenophontis, Curtii, Livii, Suetonii, Taciti, aut cujuscumque nominis sit liber, proferre ausit ullus Theista. Inter Scriptores Ethnicos Berossus, Abydenus, Plutarchus, Lucianus, Pythagoras et Plato sua, quæ de Deo rebusque divinis meliora habent sensa, ex sacris Hebreorum libris deflorarunt, in quibus stili gravitatem cum simplicitate, rerum sublimitatem cum ingenuitate scriptorum, docentis vel inspirantis majestatem cum ornato prorsus admirabili nunquam non suspicerunt. Judæi et Christiani toto alias genere diversi circa divinitatem V. T. eosdem fovent sensus, eamdem reverentiam, eundem zelum, qui tantus semper exarsit in gente Judæa, ut suam Religionem iis libris contentam (quamvis dudum contemptui ac derisu expostam) sanguinis et vitæ adeo profusione tueri ac profitari etiamnum non recuset; indeque illud sit prodigio simile, quod collapsis fere omnibus Religionibus paganis (utrumque vis et auctoritas imperantium desit) illa Judæorum fere per omnes Mundi plagas in hunc diem perduret, nullis hominum artibus, nullis temporum injuriis, nullis aut promissis aut minis aut cædibus exterminanda. Undenam autem ista, nisi ex insita et innata omnium Judæorum animis persuasione de librorum (in quibus exarata est Lex et Religio Judaica) inspiratione ac divinitate?

Vide JOSEPHUM hic testem domesticum L. I. contra Appion.

Ac demum si foecundissima hæc lucidissimaque testium nubes neendum dissipet spissas tenebras incredulitatis; Christum, Apostolos, Sanctos Patres omnes Christianos, atque ipsosmet Hæreticos audiant minutus Philosophi! Nonne Christus, ut Messiam se probaret, multoties usus est oraculis Veteris Testamenti? Nonne Apostoli Christi, et Apostolorum discipuli et voce et calamo Veteris Testamenti per Novum Testamentum perfecti ac completi divinam auctoritatem prædicarunt? Nonne sanctissimi quique Patres et Doctores Ecclesiæ theopneustiam Scriptorum Veteris Testamenti identidem adstruebant, corum libros ceu divinos venerabantur, commentariis et homiliis illustrabant? Nonne Christiani omnes et credebant, et cum vitæ etiam periculo contra paganos defendebant Testimenti Veteris divinitatem, plerisque Hæreticis in idipsum conspirantibus?

His adde, quod libri et res gestæ exacte congruant temporibus, locis, usibus ac moribus tum Judæorum illius temporis, tum aliarum gentium; quod